

A kereszténység megjelenése Magyarországon, államvallássá formálódása és a keresztény állam megteremtése

A IX-X. századi magyarság politikai berendezkedése

IX. századi arab források a magyarok élén két vezető személyt említenek meg a Kendét (künde), illetve a Gyulát vagy más néven a Dzsilát. A Kende tekinthető a magyarok főfejedelmének, kinek a személyét vallási tisztelet is övezte. Katonai, hadügyi kérdésekben azonban a Gyula szava döntött. A X. század közepétől a központi hatalom meggyengülésének lehetünk tanúi, miután a törzsi vezetők egyre nagyobb hatalomra tesznek szert. Bíborbanszületett „Konstantin akként összegezte a 950 körüli magyaroknál létező uralmi rendet, hogy *„első fejük az árpád-nemzetségből sorban következő fejedelem, de van két másik is, a gyula és a horka, akik bírói tisztséget viselnek, de van fejedelme minden törzsnek is”*. A császár leírása tehát egyszerre mutatja a fejedelemségi (nomádállami) jelleget, a nagyfejedelmet, a gyula és a horka említése felel meg ennek, valamint a törzsi szeparatizmus megerősödését is.”¹ A törzsfők „a 10. század első felében egyre inkább függetlenítették magukat a Magyar Fejedelemség vezetőitől, és önálló politikai irányvonalat alakítottak ki.”² A törzsi vezetők önálló politikájának, és a központi hatalom meggyengülésének az eredménye, hogy a kalandozások során jelentős vereségekre kerül sor. A kalandozó magyarok a nyugati hadszíntéren 955-ben Augsburgnál, bizánci irányban pedig 970-ben Arkadiupolisznál szenvednek jelentős vereséget.

A kereszténység felvételére irányuló törekvések

A honfoglalással a Kárpát-medencében hazára találó magyarság a két nagyhatalom a Német-római Császárság és Bizánc ütközőpontjában helyezkedett el. A törzsi vezetők - a kalandozások kudarcainak hatására is - felismerték, hogy hosszabb távra szükséges rendezni a viszonyt a két nagyhatalommal. A békés közeledést azonban csak a kereszténység valamilyen mértékű elfogadásával lehetett megvalósítani, hiszen mindkét nagyhatalom keresztény ország volt.

Bíborbanszületett Konstantin számol be arról, hogy 948-ban Bulcsú horka és Termacsu (Árpád dédunokája) vezette küldöttség jelent meg Konstantinápolyban. Bulcsú ekkor megkeresztelkedik, és a császártól elnyeri a patrícus címet, míg Termacsu a császár barátja címet kapta meg. A császár hatalmas pénzüsszeggel is megajándékozta Bulcsút annak fejében, hogy a kalandozások Bizánc irányába megszűnnek. Néhány évvel később 953-ban az ország második számú méltósága Gyula is megjelent Konstantinápolyban. Hasonlóan Bulcsúhoz ő is megkeresztelkedett, ezzel felvéve a görög rítusú kereszténységet. Gyula Konstantinápolyból magával hozott egy görög szerzetest Hierotheoszt, akit a konstantinápolyi pátriárka a magyarok püspökévé szentelt. Gyula vezette országrészben ezzel egy görög rítusú

¹ Kristó Gyula: *Szent István Király*, Az „ország” a 10. század derekán c. fejezetből. forrás:

www.mek.oszk.hu/05000/05000

² U.o.

térítő püspökség megalapítására kerül sor. Itt megindul a kereszténység keleti változatának terjesztése a köznép soraiban is.

A nyugati kereszténység irányába történő kapcsolatkeresés első nyomai Géza fejedelem nevéhez fűződnek. 963-ból maradt fenn Liudprant cremonai püspöknek, aki egyben I. Ottó német-római császár titkára is volt egy feljegyzése mely szerint: „*úgy hallottuk, hogy velük együtt elfogták még a származására nézve bolgár, neveltetésére nézve magyar Saleccust is, aki a pápa úrral felette bizalmas viszonyban van, meg a gonoszsággal teli férfit, Zacheust, aki sem az isteni, sem az emberi tudományokban nem jártas, akit a pápa úr nem régen püspökké szentelt, és a magyarok számára jelölte ki, hogy nekik igét hirdessen és minket lerohanjanak.*”³

A feljegyzés tanúskodik egyrészt a császár és a pápa közötti feszült viszonyról, másrészt arról, hogy Saleccus, aki magyar neveltetésű személyként kerül bemutatásra, valószínűleg magyarországi követként jelent meg Rómában a pápánál. A pápa pedig feltehetően Saleccus által tolmácsolt kérésnek eleget téve püspököt szentelt a magyarok megtérítésének előmozdítása céljából. „[...] a Zágrábi Krónika arról számol be, hogy „*Taksony fia, Géza herceg az Úr megtestesülésének 963. évében – isteni intéstől megérintve – a pogányság szertartásainak megsemmisítéséről és az Isten iránti tisztelet gyarapításáról kezdett gondolkodni*” [...] Ha azonban Liudprand híradása mellé odaállítjuk a Zágrábi Krónika idézett tudósítását, akkor Géza kezdeményező szerepét láthatjuk Saleccus Rómába küldésében.”⁴

Géza fejedelem tehát kész volt megnyitni az országának határait a nyugati kereszténység előtt. Ekkor azonban még a keresztény térítő papoknak az útjába állt a német-római császár. A magyarországi misszió megindítására vonatkozó újabb kezdeményezés Wolfgang szerzetes nevéhez fűződik, akiről azonban nem tudjuk, hogy önszántából, vagy megbízásból indult el 972-ben a Kárpát-medencében élő magyarsághoz, azok megtérítésének a szándékával. Útja azonban sikertelenül járt, mivel megakadályozta tervének végrehajtásában Pilgrim Passau püspöke. Ugyancsak 972-höz kötődő esemény az, hogy I. Ottó egy Sankt Gallen-i szerzetest küld Magyarországra, aki már püspöki kinevezést kap. Sankt Gallen-i Brúnó missziójában, most már tevékenyen részt vesznek Pilgrim püspök passauai papjai is. A térítés nagy lendülettel indul meg, maga Géza is megkeresztelkedik. „Ezzel az aktussal Géza a nyugati (latin rítusú) egyház mellett kötelezte el magát és országát, de egyszersem teret nyert törzsi államában a német birodalmi egyház, Brúnó térítő püspök felettése ugyanis a mainzi érsek volt.”⁵ A császár azzal, hogy Zacheus elfogásával megakadályozta azt a pápai kezdeményezést, mely a magyarok megtérítésére irányult, majd ő maga vette kezébe a magyarság körében folytatandó misszió ügyét feltehetőleg Géza országának a birodalmától való hűbéri függőségét kívánta megvalósítani. Géza meghívást kapott a következő évben 973-ban Quedlinburgban tartandó keresztény uralkodói találkozóra is. „A magyar fejedelem maga

³ Dienes Dénes: *A kereszténység Magyarországon 1526 előtt*, Sárospatak, 2001 18.o.

⁴ Kristó Gyula: i.m. A felmenők c. fejezetből.

⁵ U.o.

helyett tizenkét nemesurat küldött. Ezzel azt kívánta hangsúlyozni, hogy Magyarország kereszténnyé óhajt válni, de függetlenségét meg kívánja őrizni az idegen hatalmakkal szemben.”⁶ Mindezzel megkezdődött Magyarország beilleszkedése Európa keresztény nemzeteinek a sorába.

A bizánci egyház befolyása

Géza a Konstantinápolyban megkeresztelkedő Gyula lányát vette feleségül. Ebből a házasságból származott Vajk, a későbbi I. István király. Gyula a X. század közepén felvette a bizánci kereszténységet, és magával hozott egy görög térítő püspököt is. Országgrészében Erdélyben tehát a keleti kereszténység szerinti térítés kezdődött meg. Vélhetően Sarolt is felvette a keresztiséget, és hitét magával vitte Géza fejedelem országgrészébe is. Géza idős korára pedig gyakorlatilag átvette az ország vezetését is, ami a keleti kereszténység befolyásának növekedését eredményezte. Querfurti Brúnó, - aki Adalbert prágai püspök tanítványa volt - feljegyzéséből tudjuk, hogy Sarolt a férjét, és ami a férjéé volt maga kormányozta. Szintén Brúnó jegyezte fel, hogy Sarolt *„vezetése alatt kezdődött el a keresztény hit, de pogánysággal vegyült össze a beszennyezett vallás, és rosszabb kezdett lenni a barbárságnál ez a tétlen és bágyadt kereszténység”*.⁷

„[...] Querfurti Brúnó erősen becsmérlő kijelentései a Sarolt képviselte és terjesztette kereszténységgel kapcsolatban csak akkor értelmezhetők helyesen, ha feltételezzük: Sarolt Géza országában a keleti (ortodox) rítusú kereszténység előharcosa volt.”⁸

A veszprémvölgyi bazilissza (ortodox) apácakolostor felállítása is vélhetően a Sarolt által képviselt keleti kereszténység térhódításának növekedését jelzi. A kolostor alapító leveléből ugyanis többek között az alábbi következtetés vonható le. „Fontos mozzanat, hogy az oklevél írója az írás végén kiesett szerepéből, és király helyett császárt írt, ami arra mutat: az iratot olyan írnok fogalmazta, aki Konstantinápolyból érkezett, ahol rendre császárokkal volt dolga. Ez azt sejteti: Sarolt nem pusztán saját kezdeményezésére látott hozzá a keleti rítus dunántúli terjesztéséhez, hanem bizánci állami segítséggel. [...] Sarolt révén a görög egyházi (és vele együtt a bizánci állami) hatás talált utat Géza országába.”⁹

A keleti kereszténység térhódításának további bizonyága, hogy a Maros vidéket birtokló Ajtony Gyulához hasonlóan szintén a görög rítusú kereszténység felvétele mellett döntött. Marosvárott kolostort is épített Keresztelő János tiszteletére, amelybe apátot és görög szerzeteseket is helyezett.

⁶ Dienes Dénes: i.m. 20-21.o.

⁷ Kristó Gyula: i.m. Születés, gyermekkor, házasság c. fejezetből.

⁸ U.o.

⁹ U.o.

A nyugati kereszténység térhódítása Magyarországon

A nyugati típusú kereszténységnek a Kárpát-medence teljes területén történő elterjesztése, majd az egységes keresztény állam megteremtése I. István király nevéhez fűződik. Az egységes keresztény magyar állam megteremtése azonban nem volt zökkenőmentes. Géza és Sarolt gyermeke Vajk a kereszttségben nyeri el az István nevet. A korabeli forrásokból nem lehet egyértelműen eldönteni, hogy ki volt az, aki Istvánt megkeresztelte, viszont egyértelműen tudható, hogy a keresztény hitben való megerősítése Adalbert prágai püspök nevéhez fűződik. Adalbertől feltételezik, hogy jelentős szerepet játszott István házasságában is. Gizella bajor hercegnő ugyanis nagyon vallásos családból származott, egyik fiú testvére Augsburg püspöke, míg a húga apáca lett. „Adalbert biztosítékot látott arra, hogy Istvánnak a szigorúan vallásos bajor hercegi család egy tagjával kötendő házassága a frissen keresztelt magyar trónörököszt szorosán a keresztény hithez fogja majd láncolni. Ugyanakkor e frigy a megbékélést is jelentette a korábban a Kelet-Ausztria birtoklásáért rivalizáló árpádok és a bajor hercegi ház között, s talán a bajoroknak szintén garanciát adott arra, hogy többé nem kell tartaniuk a „barbár” magyarok támadásaitól.”¹⁰

István tehát a nyugati típusú kereszténység mellett kötelezte el magát, ezt a nyugati irányú elkötelezettségét erősítette meg a házasságkötésével is. A házasság révén ugyanis egyértelművé vált, hogy István megnyitja az országa határait a nyugat felé, ennek jele volt az is, hogy Gizella kíséretében számos német pap és lovag érkezett István ország részébe.

Géza fejedelem halála után 997-ben Koppány kívánta elfoglalni a fejedelmi pozíciót a *leviratus* intézményére hivatkozva, mely szerint az elhunyt nagycsaládjának legidősebb férfitagja tarthatott igényt az özvegy kezére, aki egyúttal megörökli az elhunyt vagyont és a hatalmát is. Koppány ennek az igényének fegyveres úton kívánt érvényt szerezni és Istvánt meg akarta ölni. Istvánnak ebben a küzdelemben nagy segítségére voltak a Gizella kíséretében az országba érkező bajor lovagok, akik már fejlettebb haditechnikát képviseltek Koppány seregéhez képest.

„István és Koppány összecsapása az árpád-törzsön belüli harc volt, amelynek arról kellett döntenie, hogy milyen irányban haladjon a Géza utáni nagyfejedelem és országa. Ebben István egy új rendet képviselt, az új típusú államiságot és a kereszténységet, Koppány pedig a törzsiséget és a pogányságot.”¹¹

István Koppány leverését követően a holttestét felnagyeltette, majd azokat az esztergomi, a veszprémi, a győri és a gyulafehérvári várak kapujára tűzette ki. „Mindez világosan arra mutat: Esztergom, Veszprém és Győr körzete volt az a terület, amelyen István fennhatóságot gyakorolt. [...] Koppány lázadásának leverése után ehhez járult még Somogy [...] A Kárpát-medence többi részével 997-ben István még nem rendelkezett, ott önálló, a nagyfejedelemtől legfeljebb elvi szinten függő, ténylegesen azonban tőle teljesen független törzsi hercegségek (törzsi államok) terültek el.”¹² Ahhoz, hogy István a hatalmát kiterjessze az egész Kárpát-

10 Kristó Gyula: i.m. Születés, gyermekkor, házasság c. fejezetből.

11 Kristó Gyula: i.m. Koppány leverése c. fejezetből

¹² U.o.

medencére a többi törzsi vezetővel is meg kellett küzdenie, illetve diplomáciai eszköz igénybevételével meghódíttatnia.

A törzsi vezetőkkel való küzdelmet megelőzően került sor István megkoronázására. A koronázás valószínű időpontja 1001. január 1-je. A korona kérésére olyan időszakban került sor, amikor az nem járt az ország hűbéri függőségbe kerülésének a veszélyével. Ekkor ugyanis III. Ottó volt a német-római császár, akinek sikerült elérni, hogy a pápai széket tanítója foglalja el II. Szilveszter néven. Kettejük szövetségének a célja pedig egy keresztény birodalom megteremtése volt Európában. E szándéktól vezérelve, illetve a kereszténység melletti elkötelezettségére tekintettel nyert a pápától koronát István és került meghallgatásra a kérése, miszerint önálló független érsekség jöjjön létre az országban. „A koronaküldés szimbolikus is volt, az ország függetlenségét jelentette, s ezzel a pápa elismerte Istvánt szuverén keresztény monarchának, ahol a családjában öröklődik a hatalom.”¹³

„István koronázása mérföldkő mind személyes sorsa, mind az ország jövője alakulásában. Egyfelől nyílt szakítást eredményezett hatalma korábbi jogcímeivel, új legitimációt biztosított számára, amely az „Isten kegyelméből országgló király” mennyei rendeltetésével cserélte fel a totemisztikus turulmonda „égi látomását”.¹⁴ A monda értelmében ugyanis Álmos anyjának Emesének álmában egy turulmadár jelent meg, Emese pedig úgy érezte, hogy méhéből folyam ered, amiből majd dicső királyok sora származik.

A koronázást követően került sor a többi törzsi vezetőnek a meghódíttatására. Sorrendben először Gyulával került szembe István - ennek időpontja 1003-ra tehető. A gyula tisztsége a törzsfő családjában öröklődött. A korabeli források különbséget tesznek Sarolt apja és az Istvánnal szemben csatát veszítő Gyula között. „[...] a Gyulával megvívandó harcnak azt kellett tisztáznia: a latin vagy a görög rítus kerekedik-e felül a Kárpát-medencében [...]”¹⁵

Fegyveres összecsapásra került még sor István és Keán között, majd 1008 tájékán a fekete magyarokkal, míg 1028 környékén pedig a Maros-vidéki Ajtonnyal folytatott fegyveres harcot István. Fegyveres konfliktusra nem került sor a Mátra vidékén élő Aba Sámuel és a szállásterületét a Körös vidéken berendező Vata esetében. Aba Sámuel feleségül vette István egyik húgát és ezzel egyúttal a kereszténységet is felvette. Az összetűzés elmaradása Vata esetében is csak úgy képzelhető el, amennyiben ő is felvette a kereszténységet.

István király uralkodása alatt került kiépítésre az **egyházszervezet** is. **Tíz egyházmegye** kialakítása fűződik István király nevéhez: a veszprémi, a győri, az esztergomi, az erdélyi, a pécsi, a kalocsai, az egri, a csanádi, a váci és a bihari. Az egyházmegyék közül kettő püspökséget érseki rangra emelnek. Esztergom érseki rangra emelésére az 1001. áprilisi ravennai zsinaton került sor, meghallgatva István kérését egy önálló és független érsekség megalapítására vonatkozóan. A másik érsekség kalocsai székhellyel alakul meg. „Azt viszont

¹³Gergely Jenő: *A pápaság története*, Kossuth Könyvkiadó 1982, 82.o.

¹⁴Kristó Gyula: i.m. A koronázás c. fejezetből.

¹⁵ Kristó Gyula: i.m. Harc és béke a törzsfőkkel c. fejezetből

nem tudjuk pontosan megmondani, hogy egy országban miért jött létre két érsekség. Lehet, hogy a kalocsai érsekség területén – a Duna-Tisza közének déli részén és a Szerémségben – szintén fekete magyarok éltek, így a szoroson vett magyar nép számára szerveztek érseki központot Esztergomban, míg egy másik nép, a kavarok számára Kalocsán. Más magyarázat szerint Kalocsa főpapja címzetes érseki titulussal rendelkezett, saját provinciája nem volt.”¹⁶

István a szerzetesek számára több kolostort is létrehozott, ami az egyházszerzés szintén fontos részét képezte. Ennek keretében került megalapításra többek között a pannonhalmi, pécsváradi, zalavári, a bakonybéli kolostorok. A kolostorok falain belül tanító, nevelő munka folyt, ami alapján biztosították a magyar egyházi személyek utánpótlását. Pannonhalmán tanult és nevelkedett Mór pécsi püspök, aki az első hazai származású főpap volt.

István király személyéhez kapcsolódik az *apostoli királyság* gondolata. Ennek a megfogalmazása Hartvik püspök által készített István legendában található. „A koronát küldő II. Szilveszter a legenda szerint kijelentette Istvánról: *Én apostoli vagyok, ő viszont méltán Krisztus apostola, ha Krisztus annyi népet térített meg általa.* [...] Ez az apostolság felruházta a magyar királyt azzal a kiváltsággal, hogy népét és a magyar egyházat királyként és főpapként egyaránt kormányozza.”¹⁷

István királynak *Mária* iránti *tiszteletét* mutatja, hogy a székesfehérvári prépostságnak, továbbá a győri és az esztergomi egyházmegyéknek is Mária volt a védőszentje, illetve halála előtt az országot is neki ajánlotta fel. A Hartvik legenda szerint ezzel a király a pápaság igényeit utasította vissza. „Nem [...] Péternek (vagyis a pápának) felelős tehát a magyar király, hanem [...] Máriának. Magyarország Mária öröksége, nem [...] Péter (azaz a pápa) tulajdona.”¹⁸

István törvényei az egyházzól és a keresztény hit védelméről, terjesztéséről

István királytól két törvénykönyv maradt fenn. A király kereszténység iránti elkötelezettségének hű tükre az, hogy az első törvénykönyv jelentős számú egyházi tárgyú rendelkezést tartalmaz. Az első törvénykönyv 35 cikkelyéből 12 cikkely foglalkozik egyházi kérdések szabályozásával.

István törvényében szabályozta, hogy *vasárnap* nem volt szabad munkát végezni. Ha valaki ennek ellenére mégis dolgozott ezen a napon, attól büntetésképpen a munkavégzéshez használt állatot (ökröt, lovat), szerszámot kellett elvenni. A vasárnap megtartásához azonban szoroson hozzátartozott a *templomba járás* is. Ezt a kötelezettséget István szintén szabályozta, oly módon, hogy idősnek és fiatalnak, férfiaknak és nőknek egyaránt meg kellett jelenni a templomban. Egyetlen kivétel volt, aki a tüzet őrizte az otthon maradhatott. Aki e rendelkezést megszegte azt meg kellett verni és haját le kellett nyírni. István azonban arról is rendelkezett, hogy a templomban való megjelenés esetén milyen magatartást kell tanúsítani.

¹⁶ Kristó Gyula: i.m. Az egyházszervezet kiépítése c. fejezetből

¹⁷ Dienes Dénes: i.m. 32.0.

¹⁸ U.o.

Aki a mise alatt mást megzavart mormogással, haszontalan történetek mesélésével és nem figyelt a tanításra, az a következő büntetésekre számíthatott. Az előkelőbbeket meg kellett dorgálni és gyalázzal kiűzni a templomból, míg ha a közrendűekről volt szó, akkor azokat mindenki szeme láttára meg kellett kötözni, ostorozni és hajukat le kellett nyírni. A törvény előírása szerint, aki nem tartotta meg a *böjtöt* a szükséges időben, azoknak egy héten át bezárva kellett böjtölniük. Aki figyelmeztetés ellenére nem gyónta meg a bűneit annak *temetésére* egyházi szertartás nélkül került sor.

A keresztény hit gyakorlása anyagi feltételeinek a biztosításáról István a második törvénykönyvében rendelkezett. Ebben *tíz falut kötelezett egy templom megépítésére*, továbbá a tíz falu lakóinak kellett biztosítani a templom számára két telket, ugyanennyi rabszolgát, valamint lovat, kancát, hat ökröt, két tehenet és harminc aprójószágot. Ruhákról és az oltárterítőkről a király gondoskodott, míg a papról és a könyvekről a püspököknek kellett gondoskodnia. Kötelezően előírta István a *tized* fizetését is. Aki elrejtette a tizedet és nem fizette meg, annak a kilencszeres összeget kellett megfizetnie büntetésül, aki pedig a püspök számára elkülönített tizedet lopta el, azt tolvajként kellett megítélni.

A Szent Korona

A közvéleményben általánosan elterjedt felfogásként él a mai napig az az elgondolás, miszerint a ma ismert magyar királyi korona István király koronájával azonos. A koronázási paláston látható korabeli ábrázolás szerint a király azonban egy teljesen más formájú koronát visel. A kutatók többségének az álláspontja szerint a Szent Korona nem lehet azonos azzal a koronával, mellyel Istvánt megkoronázták.

A ma ismert korona két fő részből áll. Az alsó ún. abroncs koronarészt görög koronának is nevezik a rajta szereplő feliratok illetve ábrázolások alapján. Az abroncon ugyanis angyalokon, valamint szenteken túlmenően megtalálható Dukász Mihály bizánci császár, valamint I. Géza magyar király képmása is. Géza 1074-1077 között uralkodott, és az általános felfogás szerint ekkor került az alsó koronarész Magyarországra Dukász Mihály bizánci császár ajándékként.

„[...] a görög korona eredetileg női - esetleg császárnői - fejdísz volt. [...] Tehát nem I. Géza magyar király, hanem a bizánci császári családdal rokonságban álló felesége kapta. Ez összhangban van azzal a szokással, hogy uralkodó a saját képmását nem viseli. A királynői korona nem számított államhatalmi jelképnek, az uralkodóé viszont az volt: a független magyar király aligha lehetett a konstantinápolyi császár „képviselője”!”¹⁹

A korona felső kereszt alakú pántrészét latin koronának is nevezik szintén a rajta található feliratok alapján. A latin korona nyolc apostol, valamint egy Krisztusábrázolást tartalmaz. A kutatók többségének véleménye szerint az ábrázolás jellegzetességei és az elkészítés technikája, valamint a feliratok arra utalnak, hogy a felső koronarészt Közép-, vagy Dél-Itáliában 1050 előtt készíthették.

¹⁹ Tóth Endre: *A Szent Korona*, Rubicon 1998/9-10, 6. o.

„[...] a korona felül zárt formájában jól követi a 11. század legvégétől bevezetett görög császári korona típusát, az összeállítást magam is a keleti császárság egykori kijelölt trónörököse, III. Béla uralkodásának idejére teszem.”²⁰

A jelenleg ismert Szent Korona a kutatók többségének véleménye alapján tehát nem lehet azonos azzal a koronával, melyet II. Szilveszter pápa küldött István király részére. Időben is jóval később keletkezett két különböző ötvöstárgyból valószínűleg III. Béla (1172-1196) magyar király uralkodása idején került összeállításra, aki a bizánci udvarból hazatérve ottani szokást követve készítette el a koronát a ma ismert formájában.

Szentkorona-eszme

A középkor hatalomfelfogása szerint az egyházi szertartás keretében történő koronázás során az istentől származó uralkodói hatalom került átruházásra a király személyére. Az egyházi szertartás keretében megvalósuló koronázás a legitim uralkodás elengedhetetlen feltételévé vált.

„A királyi hatalom politikai alátámasztására kézenfekvően ez a *korona-eszme* szolgált, melynek lényege a királyi méltóságnak, a királyi jogok összességének és a koronának az azonosítása. [...] a megszentelt korona az egyház helyeslésével kísért uralomnak, a keresztény királyságnak már a 9-10. században külső látható jele [...]”²¹

„A középkor másik államelmélete, a szintúgy egyházi forrásokból táplálkozó (bár eredendően az antik gondolkodók teóriájából származó) *organikus állameszme* az érett középkorban megerősödő gondolat. [...] az organikus eszme a szerveződő rendeknek is támasza lehetett: a nép, mely politikai testté szerveződött emberek gyülekezete (vagyis megegyezés jött létre az érdekközösség alapján), irányítót állított az ország (a test) élére, aki a fej szerepét látta el.”²²

„A magyar fejlődés sajátosságait tükrözi vissza az ún. *szentkorona-eszme*, melyet Werbőczy István Tripartitumában fejtett ki. E mű [...] a középkor két nagy államelméletét, a koronaeszmét és az organikus állameszmét egyesítette, egyben sajátos magyar vonást kölcsönözve a teóriának. Werbőczy magyarázatában a király és a nemesek összessége egyaránt a főhatalom részese, kölcsönös függésben birtokolják a hatalom teljességét. Miután a királyi hatalom forrása a nemesek összessége (egyeteme), a jogokat a nemes közösség ruházza át a koronázás útján.”²³

²⁰ Tóth Endre: *A Szent Korona*, Rubicon 1998/9-10, 7. o.

²¹ Magyar Alkotmánytörténet szerk.: Mezey Barna Osiris kiadó, Budapest 2003 96.o.

²² Uo. 96.o.

²³ Uo. 97.o.